

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1	
ПРОБЛЕМА МОРСЬКИХ ПРОСТОРІВ	4
РОЗДІЛ 2	
ПРОБЛЕМА ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НОРМ МОРСЬКОГО ПРАВА	18
РОЗДІЛ 3	
МІЖНАРОДНІ ТРАНСПОРТНІ ОРГАНІЗАЦІЇ	35
РОЗДІЛ 4	
ПРОБЛЕМА РЕЄСТРАЦІЇ МОРСЬКИХ СУДЕН	55
РОЗДІЛ 5	
ПРОБЛЕМИ МОРСЬКОГО ПЕРЕВЕЗЕННЯ	69
РОЗДІЛ 6	
ПРОБЛЕМА ЛІЗИНГУ СУДЕН	86
РОЗДІЛ 7	
ПРОБЛЕМА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОРЯКІВ	105
РОЗДІЛ 8	
РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ ТА СТРАХУВАННЯ	120
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО ПЛАНІВ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	
З АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ МОРСЬКОГО ПРАВА	130
АЛФАВІТНИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	136
АВТОРИ	139

РОЗДІЛ 1

ПРОБЛЕМА МОРСЬКИХ ПРОСТОРІВ

КЛАСИФІКАЦІЯ МОРСЬКИХ ПРОСТОРІВ

Міжнародно-правовий режим морських просторів — це сукупність юридичних норм, що визначають визнані міжнародним правом права та обов'язки держав, організацій і громадян, які регулюють взаємовідносини їх у процесі використання морських ресурсів і просторів у промислових, транспортних, наукових та інших цілях¹. Режим морських просторів встановлюється національним законодавством під впливом двох чинників: необхідності вільного використання відкритого моря в інтересах усіх держав, з одного боку, і врахування інтересів прибережних держав — з іншого.

Залежно від характеру юрисдикції всі морські простори поділяють на дві великі групи: морські простори, які перебувають у межах дії національної юрисдикції прибережних держав, і морські простори, які перебувають за межами дії національної юрисдикції прибережних держав.

Міжнародним правом морські простори підрозділяються на шість основних частин: внутрішні морські води, територіальні води (територіальне море), виняткова економічна зона, відкрите море, континентальний шельф і морське дно за його межами.

Обсяг прав, якими володіє судно, і його обов'язків у внутрішніх морських водах, у територіальних водах, виключній економічній зоні та відкритому морі, а також у прилеглих і рибальських зонах, водах міжнародних проток і каналів різний.

Територія держави — це частина земної кулі, що перебуває під її суверенітетом і включає в себе сушу, а також водні, підземні та повітряні простори.

До території держави умовно прирівнюються морські, річкові, повітряні та космічні кораблі, штучні супутники Землі та інших планет, які носять прапор або розпізнавальний знак держави, підводні кабелі, трубопроводи та інші споруди, які перебувають у межах так званої міжнародної території, під якою розуміють води і дно відкритого моря. Міжнародна територія не підпорядкована суверенітету будь-якої окремої держави.

Водна територія охоплює річки, озера, водосховища і водні шляхи в межах суходупної території держави, а також морські внутрішні і територіальні води, що омивають її узбережжя.

Міжнародна конвенція ООН з морського права 1982 р. (далі — Конвенція 1982 р.) на сьогоднішній день є загальноновизнаним і всеосяжним документом у галузі міжнародного морського права.

На правовий режим регламентації різних видів діяльності у всіх зазначених категоріях морських просторів значний вплив має фактор дії юрисдикції, яка,

¹ Конвенції ООН з морського права 1982 р. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=0005WDC64C>

своєю чергою, може мати національний або міжнародний характер. Відкрите море — це морський простір, правове становище якого характеризується тим, що на нього не поширюється суверенітет будь-якої держави. Відповідно до ст. 89 Конвенції 1982 р. жодна держава немає права претендувати на підпорядкування будь-якої частини відкритого моря своєму суверенітету. Відкрите море перебуває в загальному, рівному і вільному користуванні всіх держав. Міжнародно-правовий режим відкритого моря визначається значною кількістю договірних і звичаєвих норм, що регулюють відносини держав з приводу використання його просторів і ресурсів.

Дно морів і океанів та його надра за межами національної юрисдикції в Конвенції 1982 р. отримали назву «Району», ресурси якого «є спільною спадщиною людства». Відповідно до положень ст. 137 Конвенції 1982 р., жодна держава не може претендувати на суверенітет або суверенні права чи здійснювати їх щодо якої б то не було частини Району або його ресурсів, і жодна держава, фізична або юридична особа не може привласнювати яку б то не було їхню частину. Жодні домагання такого роду або здійснення суверенітету чи суверенних прав і жодне таке привласнення не визнаються².

Значення морських просторів як засобу міжнародного спілкування і джерела певних ресурсів, необхідних людині, і роль правового регулювання використання цих просторів і ресурсів постійно зростає, особливо останнім часом. Конвенція 1982 р., що регламентує морські простори, складається, окрім преамбули та вступу, з наступних взаємопов'язаних частин: Територіальне море та прилегла зона (ч. II); Протоки, які використовуються для міжнародного судноплавства (ч. III); Держави-архіпелаги (ч. IV); Виключна економічна зона (ч. V); Континентальний шельф (ч. VI); Відкрите море (ч. VII); Режим островів (ч. VIII); Замкнуті або напівзамкнуті моря (ч. IX); Право держав, що не мають виходу до моря, на доступ до моря і відступ від нього та на свободу транзиту (ч. X); Район (ч. XI); Захист і збереження морського середовища (ч. XII); Морські наукові дослідження (ч. XIII); Розроблення і передача морської технології (ч. XIV); Врегулювання суперечок (ч. XV); Загальні положення (ч. XVI) і Прикінцеві положення (ч. XVII).

Ратифікація Україною в 1999 р. Конвенції 1982 р. стала істотним внеском у вирішення проблем забезпечення інтересів України і як морської держави, і як великої прибережної держави.

Згідно згаданої конвенції існує наступна класифікація морських просторів:

- 1) простори, що входять до складу державної території, що мають національно-правовий режим;
- 2) простори з міжнародно-правовим режимом;
- 3) простори зі змішаним режимом;
- 4) простори зі спеціальним правовим режимом.

Морські простори, що входять до складу державної території знаходяться під суверенітетом прибережної держави, тобто належать цій прибережній державі.

² Конвенції ООН з морського права 1982 р. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=0005WDC64C>

Морські простори з міжнародно-правовим режимом знаходяться у загальному користуванні всіх держав відповідно до принципів і норм міжнародного морського права. До таких просторів відносяться відкрите море (за межами виняткової економічної зони), а також дно морів і океанів і його надра за межами національної юрисдикції.

Морські простори зі змішаним правовим режимом перебувають за межами державної території, однак прибережна держава в цих морських просторах може володіти визначеними суверенними правами або поширювати свою юрисдикцію у визначених сферах діяльності відповідно до положень міжнародного морського права. До цієї групи морських просторів відносяться прилегла зона, континентальний шельф і виняткова економічна зона³.

Морські простори зі спеціальним правовим режимом мають окремо визначений статус.

Внутрішні морські води є складовою частиною суверенної території прибережної держави, що випливає із самої сутності цієї категорії морського простору і підтверджується положеннями Конвенції 1982 р.

Виходячи з того, що у відповідності до ст. 11 Конвенції 1982 р., «для цілей визначення меж територіального моря найбільш видатні в море постійні портові спорудження, що є складовою частиною системи даного порту, розглядаються як частина берега», можна зробити висновок про те, що до складу внутрішніх вод держави входять води морських портів.

Якщо річка впадає безпосередньо в море, а не в затоку, то відповідно до правила ст. 9 Конвенції 1982 р., устя такої річки також відноситься до категорії внутрішніх вод.

В Україні, у відповідності до ст. 6 Закону України «Про державний кордон України» від 4 листопада 1991 р., до внутрішніх вод України відносяться:

- морські води, розташовані убік берега від прямих вихідних ліній, прийнятих для відліку ширини територіального моря України;
- води портів України, обмежені лінією, що проходить через постійні портові спорудження, найбільш виступаючі убік моря;
- води заток, бухт, губ і лиманів, гаваней і рейдів, берега яких цілком належать Україні, до прямої лінії, проведеної від берега до берега в місці, де з боку моря вперше утвориться один чи кілька проходів, якщо ширина кожного з них не перевищує двадцяти чотирьох морських миль;
- води заток, бухт, губ і лиманів, морів і проток, що історично належать Україні;
- обмежена лінією державного кордону, частина вод рік, озер і інших водойм, берега яких належать Україні.

Виходячи з того, що внутрішні морські води є невід'ємною частиною суверенної території прибережної держави, їхній правовий режим встановлюється винятково національним законодавством. Цей незаперечний факт підтверджується навіть тим, що Конвенція 1982 р. не містить норм, що регламентують правовий режим цієї категорії морського простору, хоча держави — учасники

³ Конвенції ООН з морського права 1982 р. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=0005WDC64C>

Конвенції, як сказано в преамбулі, усвідомлять тісний взаємозв'язок проблем морського простору і необхідність розглядати їхній як єдине ціле.⁴

У правовому режимі морських портів слід виокремити такі етапи, як захід іноземних торгових судів у порти, перебування в портах, а також вихід з порту.

Прибережна держава, в силу свого суверенітету над внутрішніми водами, сама вправі приймати рішення про те, дозволяти чи забороняти захід іноземних суден у свої торгові порти.

Прибережна держава не вправі відмовити іноземному судну в заході в його порт, є змушений захід судна при форс-мажорних обставинах. Наприклад, у результаті стихійного лиха — необхідність надання медичної допомоги людині, що знаходиться на судні і т.п.

Прибережна держава вправі цілком заборонити вхід у свої внутрішні морські води будь-яким іноземним суднам. Однак, як правило, в інтересах міжнародного співробітництва держави відкривають свої окремі порти для заходу іноземних невоєнних судів. При цьому у відкриті порти має забезпечуватися вільний доступ торгових судів усіх держав незалежно від прапора і без якої-небудь дискримінації. Перелік відкритих портів визначається державою за своїм розсудом і з'являється для загального відома⁵.

Ці загальні принципи знайшли відображення й у внутрішньодержавному законодавстві України. Так, відповідно до положень ст. 14 Закону України «Про державний кордон України» та закону України «Про морські порти України», іноземні невоєнні судна можуть заходити на рейди й у порти України, відкриті для заходу. Перелік відкритих для заходу іноземних невоєнних судів рейдів і портів, порядок заходу і перебування в них, проведення вантажних і пасажирських операцій, зв'язку судів з берегом, сходу на берег членів екіпажу судна й інші правила, пов'язані з заходом іноземних невоєнних судів у внутрішні води і порти України, окрема вод прикордонних рік, озер і інших водойм, що належать Україні, і перебування в цих водах встановлюється законодавством України і правилами, які оприлюднюються у встановленому порядку.⁶

У зв'язку з підвищеною увагою міжнародного співтовариства до питань запобігання забруднення морського середовища прибережні держави почали приймати правила, що обмежують захід у відкриті порти іноземних судів, що не відповідають вимогам безпеки. Це право прибережної держави базується на його суверенітеті над внутрішніми морськими водами і належним образом відображене в п. 2 ст. 25 Конвенції 1982 р., відповідно до якого «у відношенні судів, що спрямовуються у внутрішні води чи використовують портові спорудження за межами внутрішніх вод, прибережна держава має також право

⁴ Анцелевич Г. Міжнародно-правова проблема екологічного захисту вод відкритого моря. *Зовнішня торгівля: право та економіка*. 2007. № 4(27). С. 86.

⁵ Про державний кордон України : Закон України від 04.11.1991 р. № 1777-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 2. Ст. 5.

⁶ Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 року та Угоди про імплементацію Частини XI Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 року : Закон України від 03.06.99 р. № 728-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 31. Ст. 254.

вживати необхідних заходів для попередження будь-якого порушення умов, на яких ці судна допускаються у внутрішні води і використовують портові спорудження».⁷

Право прибережної держави пред'являти до іноземних судів визначені вимоги як допуск у порти більш конкретизоване в п. 3 ст. 211 Конвенції 1982 р., відповідно до якого «Держави, що встановлюють особливі вимоги для запобігання, скорочення і збереження під контролем забруднення морського середовища як умову для заходу іноземних судів у їхні чи порти внутрішні води і для зупинки в їхніх прибережних терміналах, належним образом публікують такі вимоги і повідомляють їх компетентній міжнародній організації».

Стосовно науково-дослідницьких суден законодавства практично всіх держав або дорівнюють їх до військових кораблів, або встановлюють особливу дозвільну процедуру для їхнього заходу у свої порти.

Правовий режим внутрішніх морських вод регулюється національним законодавством, у першу чергу, морськими нормами. Але внутрішньо державне законодавство має відповідати нормам міжнародного права та світової практики у тому числі, щодо плавання іноземних морських суден у припортових та портових водах прибережних держав.

Загальний, національний чи режим найбільшого сприяння щодо плавання в цих водах регулюється двосторонніми міждержавними угодами про торгівлю та мореплавство.

Саме ці два режими знайшли своє відображення в Статуті про міжнародний режим морських портів, прийнятому ще 15 листопада 1923 р.

Національний режим полягає в тому, що іноземні судна користуються в портах прибережної держави тими ж пільгами і привілеями, які надаються в цих портах судам цієї прибережної держави.

Режим найбільшого сприяння являє собою положення, що включається в міжнародний договір, про те, що іноземним судам надаються права, переваги, привілеї і пільги настільки ж сприятливі, які прибережна держава надає чи надасть у майбутньому будь-якому судну третьої держави⁸.

Кожна прибережна держава забезпечує над будь-якими суднами, іноземними включно, контроль за різними напрямками.

Санітарний контроль в портах — один з найбільш важливих видів контролю, який здійснюється в сфері торгового судноплавства.

Прикордонний контроль в портах України здійснюється у відповідності до нормативних актів, до яких відносяться Закон України від 4 листопада 1991 р. «Про державний кордон України», Правила плавання і перебування в територіальному морі, внутрішніх водах, на рейдах.

Питання митного контролю здійснюється на основі національних нормативних актів держави порту. В Україні до числа таких нормативних актів відносяться Митний кодекс України 2012 року, Правила митного контролю за

⁷ Про відкриття акваторії Іллічівського порту для заходу іноземних невійськових суден : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.05.1999. *ОВУ*. 1999. № 21. Ст. 976.

⁸ Про відкриття пунктів пропуску через державний кордон України : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.02.1996. *ВРУ*. 1992. № 2. Ст. 5.

переміщенням через митний кордон України судів закордонного плавання, затверджені наказом Державного митного комітету України від 29 червня 1995 р. № 283 та ін.

Територіальне море. Згідно ст. 2 Конвенції 1982 р., «суверенітет прибережної держави поширюється за межі його сухопутної території і внутрішніх вод, а у випадку держави-архіпелагу — його архіпелажних вод, на морський пояс, що примикає, названий територіальним морем». Цей суверенітет поширюється також «на повітряний простір над територіальним морем, так само як на його дно і надра». Однак суверенітет над територіальним морем повинен здійснюватися з дотриманням положень Конвенції 1982 р. й інших норм міжнародного права.⁹

Зовнішньою границею територіального моря, у відповідності до ст. 4 Конвенції 1982 р., «є лінія, кожна точка якої знаходиться від найближчої точки вихідної лінії на відстані, що дорівнює ширині територіального моря». Ця ширина встановлюється національним законодавством прибережної держави, однак відповідно до правила ст. 3 Конвенції 1982 р. вона не повинна перевищувати 12 морських миль.

Таким чином, під територіальним морем слід розуміти морський пояс, що безпосередньо примикає до сухопутної території держави чи його внутрішніх вод шириною до 12 морських миль, на який поширюється суверенітет прибережної держави.

Відповідно до положень Конвенції 1982 р. визнається право мирного проходу іноземних судів через територіальне море при дотриманні встановлених прибережною державою умов, що гарантують повагу інтересів прибережної держави з боку іноземних судів, які перетинають його територіальне море.

У той же час, виходячи з юридичної природи територіального моря у визначених Конвенцією 1982 р. випадках прибережній державі надається право: встановлювати морські коридори і схеми поділу руху судів; тимчасово припиняти здійснення права мирного проходу іноземних судів; забороняти прохід іноземних судів.

При встановленні морських коридорів і схем поділу руху в територіальному морі прибережна держава повинна враховувати: рекомендації компетентної міжнародної організації; будь-які шляхи, що звичайно використовуються для міжнародного судноплавства; особливі характеристики конкретних судів і шляхів; інтенсивність руху судів.

Що стосується заборони проходу іноземних судів через територіальне море прибережної держави, то Конвенція 1982 р. передбачає лише два випадки:

1) якщо прохід не є мирним, тобто в результаті недотримання умов мирного проходу має місце факт здійснення іноземним судном недозволеної діяльності в територіальному морі;

2) відноситься до суден, що прямують у внутрішні води чи до інших торгових споруджень, що знаходяться за межами внутрішніх вод.

У виключній економічній зоні прибережній державі надані права економічного характеру, що відносяться насамперед до розвідки і розробки ресурсів цього морського простору.

⁹ Конвенції ООН з морського права 1982 р. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=0005WDC64C>

У відповідності до ст. 55 Конвенції 1982 р. під виключною економічною зоною слід розуміти район, що знаходиться за межами територіального моря і прилягає до нього, що підпадає під особливий правовий режим, відповідно до якого права і юрисдикція прибережної держави і права і волі інших держав регулюються відповідними положеннями Конвенції 1982 р. Ширина виключної економічної зони відповідно до правила, що міститься в ст. 57, не повинна перевищувати 200 морських миль, відлічуваних від вихідних ліній, від яких відміряється ширина територіального моря.

Суверенні права прибережної держави стосовно природних ресурсів виключної економічної зони можуть породжувати два види правомірних дій з боку прибережної держави:

- прийняття необхідних внутрішньодержавних нормативних актів у відношенні розвідки, розробки і збереження природних ресурсів виняткової економічної зони;
- вживання необхідних заходів для забезпечення дотримання цих нормативних актів.

Відповідно до ст. 60 Конвенції 1982 р. прибережна держава у своїй винятковій економічній зоні має виключне право споруджувати, а також дозволяти і регулювати створення, експлуатацію і використання: штучних островів як в економічних, так і в неекономічних цілях; установок і інших споруджень з метою розвідки, розробки, збереження і керування природними ресурсами; виробництва енергії шляхом використання води, течій і вітру; інших економічних цілях; установок і споруджень, що можуть перешкоджати здійсненню прав прибережної держави в зоні.

Що стосується морського законодавства України, то регулювання питань, пов'язаних з правовим режимом виключної (морської) економічної зони України, здійснюється відповідним Законом України «Про виключну (морську) економічну зону України» від 16 травня 1995 року. Вказаний закон цілком базується на положеннях Конвенції 1982 р. і дає нам наступне визначення виключної (морської) економічної зони: морські райони, зовні прилегли до територіального моря України, включаючи райони навколо островів, що їй належать, становлять виключну (морську) економічну зону України.

Ширина виключної (морської) економічної зони становить до 200 морських миль, відлічених від тих самих вихідних ліній, що і територіальне море України.

Делімітація виключної (морської) економічної зони провадиться з урахуванням законодавства України шляхом укладення угод з державами, побережжя яких протилежні або суміжні побережжю України, на підставі принципів і критеріїв, загальноновизнаних у міжнародному праві, з метою досягнення справедливого вирішення цього питання.¹⁰

Під прилеглою зоною слід розуміти морський пояс (частина виняткової економічної зони), що безпосередньо примикає до територіального моря, ширина

¹⁰ Про виключну (морську) економічну зону : Закон України від 16.05.1995 р. № 162/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 21. Ст. 152.

якого, відповідно до положень ст. 33 Конвенції 1982 р., обмежена зовнішньою межею в двадцять чотири морські милі від вихідних ліній, використуваних для відліку ширини територіального моря.

Зокрема відповідно до положень ст. 33 Конвенції 1982 р. прибережна держава в прилеглий зоні може здійснювати контроль з метою: запобігання порушень митних, фіскальних, імміграційних або санітарних законів і правил у межах його території або територіального моря; покарання за порушення вищезгаданих законів і правил, вчинене в межах його території або територіального моря¹¹.

З міжнародно-правової точки зору, під континентальним шельфом слід розуміти морське дно і надра підводних районів, що простягаються від зовнішньої границі територіального моря до фіксованих міжнародним правом меж.

Права прибережної держави на континентальний шельф у відповідності до ст. 78 Конвенції 1982 р. «не торкаються правового статусу покриваючих вод і повітряного простору над цими водами».

Обсяг прав і свобод інших держав у водах, розташованих над континентальним шельфом прибережних держав, визначається правовим режимом цих вод (виняткова економічна зона, прилегла зона або відкрите море).

Що стосується безпосередньо континентального шельфу, то відповідно до положень ст. 79 Конвенції 1982 р. усі держави мають право прокладати підводні кабелі і трубопроводи, однак визначення траси для прокладки таких трубопроводів повинне здійснюватися за згодою прибережної держави. При цьому при прокладці нових підводних кабелів і трубопроводів повинні враховуватися вже прокладені кабелі і трубопроводи для того, щоб не погіршувати можливості їхньої експлуатації і ремонту.

Прибережна держава в здійснення своєї юрисдикції має право регулювати, дозволяти і проводити морські наукові дослідження на своєму континентальному шельфі¹².

Відкрите море — морський простір, що охоплює всі райони Світового океану, на які не поширюється суверенітет жодної держави. У цьому випадку під відкритим морем варто розуміти морський простір, розташований за межами територіальних морів усіх держав і на який не поширюється суверенітет жодного з них (ст. 89 Конвенції 1982 р.). Таке «не поширення суверенітету» є «найважливішим елементом» характеристики відкритого моря, що має бути наявним у його визначенні.

Зокрема ст. 87 Конвенції 1982 р. підтвердила загальний принцип, відповідно до якого, відкрите море відкрите для всіх держав як прибережних, так і тих, які не мають виходу до моря. Так, відповідно до Конвенції 1982 р., свобода відкритого моря включає:

- свобода судноплавства і польотів;
- свобода прокладати підводні кабелі і трубопроводи, зводити штучні острови й інші установки, що допускаються нормами міжнародного права,

¹¹ Конвенції ООН з морського права 1982 р. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=0005WDC64C>

¹² Шемайкін О., Короткий Т. Про делімітацію континентального шельфу між Україною та Румунією. *Право України*. 1998. № 8. С. 85–87.

з дотриманням суверенних прав прибережної держави, якщо цей вид діяльності здійснюється на його континентальному шельфі;

- свобода рибальства з дотриманням вимог, пропонованих Конвенцією для збереження живих ресурсів відкритого моря і керування ними;
- свобода наукових досліджень з дотриманням вимог Конвенції у відношенні проведення самих наукових досліджень, а також суверенних прав прибережної держави, якщо ці дослідження проводяться у водах, що покривають його континентальний шельф.

Перераховані свободи відкритого моря складають так званий принцип «свободи відкритого моря», якому історично належить провідна роль у формуванні, функціонуванні і розвитку міжнародного морського права.

Інший, не менш важливий, принцип уперше був закріплений у ст. 88 Конвенції 1982 р., відповідно до якого відкрите море резервується для мирних цілей. Власне кажучи, цей принцип відображає прагнення світового співтовариства до того, щоб діяльність у Світовому океані цілком була спрямована на зміцнення міжнародного світу і безпеки, на розвиток рівноправного і справедливого співробітництва всіх держав у важливій справі використання морських просторів і освоєння ресурсів в інтересах сьогодення і прийдешніх поколінь.

З географічної точки зору під морською протокою розуміється природний, відносно вузький водяний простір, що розділяє ділянки суші і з'єднує суміжні водянні простори чи їхні частини.

В основу виділення поняття «протоки, використовувані для міжнародного судноплавства», покладені два взаємозалежних критерії, а саме:

- 1) географічне положення протоки;
- 2) значення протоки для міжнародного судноплавства.

З юридичної точки зору, міжнародні морські протоки і канали мають статус спільного використання суднами різних прапорів для мирного проходу з можливими умовами прибережних держав щодо навігації, санітарії, екології тощо.

На відміну від протоки до морських каналів відноситься штучно побудовані водяні шляхи. Їх можна класифікувати як канали всесвітнього, регіонального, місцевого значення.

ОСОБЛИВОСТІ МОРСЬКИХ ПРОСТОРІВ ІЗ ЗМІШАНИМ ПРАВОВИМ РЕЖИМОМ

Не дивлячись на те, що морські простори зі змішаним правовим режимом знаходяться за межами державної території, проте прибережна держава в цих морських просторах може мати певні суверенні права або поширювати на них свою юрисдикцію. До цієї групи морських просторів належать прилегла зона, континентальний шельф та виняткова економічна зона.

Прилегла зона — специфічний морський простір зі своїм спеціальним правовим режимом, заснованим на конвенційних положеннях. За прибережною державою у прилеглий зоні визнаються лише суворо певні повноваження: по-перше, здійснення контролю для запобігання порушенням митних, фіскальних, імміграційних чи санітарних законів та правил, що діють на